

BUĐENJE DESNICE U EVROPSKOJ UNIJI – PUT KA NOVOJ EVROPI ILI „LAŽNA UZBUNA“?

Ključne riječi

Evropska unija, desnica, Nova Evropa, politika

Autor

Mr Rajko Č. Petrović je istraživač pripravnik na Institutu za evropske studije, Beograd, Srbija

Korespondencija

rajko.petrovic@ies.rs

Oblast

Politikologija

DOI

10.5937/politeia0-17709

UDK

341.176:341.232(4-672EU)

Datum prijema članka

04. 06. 2018.

Datum konačnog prihvatanja članka za objavljivanje

24.06.2018.

Sažetak

Evropska unija danas se suočava sa teškim izazovima. Brojna politička, ekonomska, socijalna, kulturna i identitetska pitanja u Evropskoj uniji nisu na zadovoljavajući način tretirana, što izaziva direktne posledice u njenom političkom životu. Sve je više građana koji nisu zadovoljni načinom na koji postojeća politička elita Evropske unije odgovara na ove izazove, dok opozicione političke partije (bilo da je reč o levim ili partijama centra) ne nude bitno drugačiju alternativu. Iz tih razloga, širom Evropske unije u protekle dve decenije došlo je do postepenog oživljavanja političke desnice. Bilo da je reč o novom desnom centru, krajnjoj desnici ili ekstremnoj desnici – talas nove desnice građanima Unije nudi autentičnu i alternativnu politiku. Reč je o partijama koje su spremne da se uhvate u koštac sa problemima migracije, kulture, religije, identiteta, kao i integracije manjina u evropski obrazac života. Mada i dalje medijski satanizovana i etiketirana kao fašistička ili nacistička, evropska desnica iz godine u godinu jača – od Mađarske, preko Slovačke, Poljske, Nemačke i Austrije, pa sve do Holandije i Velike Britanije. Vladajuća politička elita iz Brisela talas porasta desnice u Uniji naziva „lažnom uzburom“, dok relevantni podaci iz prethodnih izbornih ciklusa širom iste, kao i istraživanja javnog mnjenja pokazuju sasvim suprotnu tendenciju – želju velikog dela građana za stvaranjem „Nove Evrope“.

UVOD

Budućnost Evropske unije postala je jedna od najznačajnijih tema, kako na političkoj sceni zemalja-članica Evropske unije, tako i u zemljama-kandidatima, ali i u ostatku sveta. Nastala sa ciljem da spreči ratne strahote i razaranja na evropskom tlu, Evropska unija opstaje već nekoliko decenija. Iako je u proteklim decenijama pokazala da može da se nosi sa brojnim problemima i izazovima (a da se pritom širi i u teritorijalnom i u funkcionalnom smislu), čini se da je Evropska unija danas pred ozbiljnim ispitom. Ne samo da je upitno njeno dalje širenje i jačanje njenih institucionalnih kapaciteta, već je upitan i njen opstanak.

Evropska unija kao celina suočena je sa problemima političke, ekonomske, socijalne, kulturne, pa čak i religijske prirode. Istorija nas je naučila da u gotovo svakom društvu u kriznim vremenima političke partije centra slabe i gube na značaju, te se politička moć pomera ka polovima političkog spektra – ka levom ili desnom polu. Neki aktuelni procesi u Evropskoj uniji snažno doprinose rastu političke desnice. Ekonomska kriza drma evropsko područje još od 2008. godine i kraj joj se i dalje ne nazire. Mnoge zemlje su prezadužene, a nisu u stanju da sprovedu zadate reforme. Vlasti država u krizi, na drugoj strani, prinuđene su da otpuštaju određeni broj radnika (Al Jazeera, 2011). Poverenje građana u institucije Evropske unije opada jer se građani osećaju otuđenim od evropskih centara moći – Brisela, Strazbura i Frankfurta (EURACTIV, 2013). Socijalni jaz između bogatijeg severa i siromašnijeg južnog pojasa Unije dodatno je zakomplikovan tzv. migrantskom krizom, koja ne samo da ostavlja snažne ekonomske i socijalne posledice – već i kulturne i religijske. Priliv migranata koji su mahom islamske veroispovesti unosi

sve veći nemir među domicilnim evropskim stanovništvom, koji je pojačan sve češćim terorističkim napadima islamista (Barnes, 2016). Partije levice ili krajnje levice u EU nisu u stanju da se suoče sa problemima ove vrste jer takve partije praktično i ne postoje. U EU su mahom zastupljene socijaldemokratske partije kada je reč o ovom političkom spektru, dok su levičari u klasičnom smislu, a pogotovo komunisti, decenijama potiskivani sa političke scene, pre svega zbog dominacije logike kapitala koju je neoliberalizam nekritički nametao (Savanović, 2012).

Evropska desnica, na drugoj strani, sve više jača, zbog čega zauzima centralno mesto u ovom radu. Trenutno vodeće partije na političkoj sceni u EU polako – ali sigurno gube svoje glasače i svoju reputaciju – jer su svojim politikama dovele do ovakvog stanja, dok se, smatramo sasvim opravdano, nameće stav da nisu u stanju da ponude konkretna rešenja postojećih problema. Iako niz godina etiketirana kao fašistička, nacistička i nedemokratska, desnica se u Evropskoj uniji budi i jača. Stoga se stiče utisak da će u budućnosti desničarske partije, koje u svojim programima nude jasna rešenja za postojeće probleme, biti jedni od ključnih aktera na političkoj sceni Evropske unije. Za liberalno i levo orijentisane političke partije porast desnice nije ništa drugo do „lažna uzbuna“ na brodu zvanom EU koji i dalje plovi sigurnim kursom (Dučić, 2014). Mišljenja smo da proces uspona evropskih desničara ne samo da ne predstavlja „lažnu uzbunu“ – već predstavlja jedan ireverzibilni proces koji može odvesti u raspad EU po sadašnjim merilima, te otvoriti vrata konceptu koji se može označiti kao „Nova Evropa“ (Pravda, 2014).

Nakon uvodnog razmatranja, u ovom radu pružićemo osnovne podatke o samom pojmu desnih partija, zatim ćemo se baviti desnicom u EU (navodeći najznačajnije desne

partije i obrazlažući njihove politike), te ćemo se osvrnuti na porast uticaja desnih partija (kako na izborima širom EU tako i u svakodnevnom političkom životu) i na budućnost koja je pred njima.

POJAM DESNICE

Jedna od najpoznatijih podela političkih partija je podela na partije levice i partije desnice. S obzirom na to da se u ovom radu nećemo doticati levice i levičarskih ideja, pažnju ćemo fokusirati na osnovne karakteristike desnih partija i njihovih ideja. Sasvim je jasno da je desnica nastala kao korelat levice i da, u tom smislu, bez levice ne bi bilo ni desnice (i obrnuto). Ne postoji opšteprihvaćena definicija desnih partija ili desničarske politike. Pol Džonson (Paul Johnson) pokušao je da pruži sveobuhvatnu definiciju desnice i desničarskih ideja. Za njega je desnica termin koji se, u najopštijem smislu, koristi da označi konzervativne, reakcionarne ili čak fašističke ideje. Temelji se na idejama snažnog socijalnog i ekonomskog poretka, na vrednovanju društvenih statusa (uz koje idu privilegije), posebno vrednujući patriotizam, lojalnost, socijalnu koheziju, te osećaj pripadnosti individue zajednici gde svaka individua „zna svoje mesto“ u datoj zajednici (Johnson, 2014).

U savremenom smislu, desnica je rođena u periodu Francuske revolucije. „Prvu, „reakcionarnu desnicu“, činili su istinski reakcionari i njihovi sledbenici koji su, bukvalno, reagovali na Francusku revoluciju i njene posledice. Nadahnuta teokratskim i autoritarnim misliocima kao što su Žozef de Mestr (Joseph de Maistre) i Luj de Bonal (Louis de Bonald), ova desnica je osuđivala individualizam, tržište i prosvetenošću nadahnut pojam razuma kao opasno anarhične, i zah-

tevala povratak na idealizovanu prošlost hijerarhije i reda. Opstala je, sve slabija i slabija, tokom devetnaestog veka sve do početka dvadesetog, u idejama mislilaca kao što su Ipolit Ten (Hippolyte Taine) i Šarl Moras (Charles Maurras) (mada je, kako pokazuje Sternel, to bio jedan od izvora fašizma), i danas još uvek opstojava u strujama unutar Katoličke crkve“ (Luks, 2006: 372–373).

Nasuprot reakcionarnoj, vrlo brzo se razvila i tzv. umerena desnica, koja se pokazala daleko fleksibilnijom i sposobnijom za opstanak u političkom životu. „Druga, „umerena“ desnica bila je daleko dugovečnija i u sebi složena. Predak joj je Edmund Berk (Burke), ali i takvi liberali kao što su Benžamen Konstan (Benjamin Constant) i Aleksis de Tokvil (Alexis de Tocqueville): njena su gesla „ograničena vladavina“, „ravnoteža“, „pragmatizam“ i opšta podozrivost prema apstraktnim načelima u politici“ (Luks, 2006: 372–373).

Sledeća faza razvoja desnice oličena je u pojavi tzv. radikalne desnice. „Uspom treće, „radikalne“ desnice početkom dvadesetog veka, na koji takođe ukazuje poglavlje profesora Pejna, obeležava onaj trenutak kada je desnica postala aktivistički pokret promene, odgovarajući na uspon socijalizma sopstvenom potragom za spasenjem kroz politiku koja će ostvariti jednu „agresivnu i romantičnu viziju nacionalizma“ (Itvel i O’Saliven). Pod uticajem mislilaca kao što su Žorž (Georges) Sorel i Ernst Jinger, ona je odigrala ulogu jednog od izvora fašizma, ali su isto tako postojali i oblici desničarskog radikalizma, kako Pejn primećuje, koji su se svojim društvenim elitizmom, vernošću postojećoj hijerarhiji i oslanjanjem na religiju potpuno razlikovali od revolucionarne ubojitosti i kulturnog modernizma fašizma. Svoj vrhunac doživela je između dva rata, da bi nestala s porazom nacizma“ (Luks, 2006: 372–373).

Posebno značajna (i često nepravедно tretirana kao sinonim za desnicu uopšte) jeste ekstremna desnica. „Četvrta kategorija “ekstremne” desnice obuhvata političke pokrete i partije koji su neprijateljski raspoloženi i prema levici i prema konzervativnim partijama centra, i koji su nacionalistični, ponekad lokalistični, protivuseljenički i (u početnoj meri, mada retko izričito) rasistični po ideologiji (...). Mada su je intelektualci-sunarodnici u velikoj meri osuđivali, ova vrsta politike je u poslednjim decenijama veka postala znatno uticajnija i privlačnija za birače širom velikog dela Evrope, a naročito u Austriji, Danskoj, Belgiji, Nemačkoj, Francuskoj, Švajcarskoj i Italiji. Vođen više političkom propagandom nego intelektualnim premišljanjem, ovaj ogranak desnice je krajem dvadesetog veka postao sastavni deo politike u pomenutim zemljama, a u nekim od njih osvojio i položaje u vladi“ (Luks, 2006: 372–373).

Naravno, tu je i poslednji oblik desnice, nastao pod uticajem vrtoglavih procesa globalizacije, liberalizacije ekonomije i demokratizacije političkih zajednica. Radi se o tzv. neoliberalnoj desnici. „Konačno, postoji nova, proaktivna i utopistična “neoliberalna” desnica, čija je sve jača hegemonistična ideologija zahvatila svet u poslednjem delu veka, s usponom Ronalda Regana (Reagan) i Margaret Tačer (Thatcher), i promenila parametre u čijem okviru dejstvuju sve vlade, uključujući tu i one za koje se smatra da stoje na levom centru. Ona predstavlja krajnji oblik preobražaja desnice u pokret koji zagovara inovativno preustrojavanje društva kroz potrznišnje najširih razmera, komercijalizovanje javnih službi, deregulaciju i privatizaciju, uz očuvanje izvesnih tradicionalnijih sklonosti desnice, pre svega prema patriotizmu, elitizmu i snažnoj vezanosti za red i zakon“ (Luks, 2006: 372–373).

O DESNICI U EVROPSKOJ UNIJI

Desno orijentisane političke partije predstavljaju sve značajniji politički faktor u Evropskoj uniji. Svakako da desnica u EU obuhvata političke partije sa širokim spektrom ideja, no među njima postoje sličnosti, koje su osnov za njihovu saradnju na nadnacionalnom nivou (Mareš, 2017). „Evropsku desnicu čini širok spektar političkih partija, od populista i nacionalista do ekstremnih neofašista. Jedine dve države EU u kojima u poslednjih nekoliko godina nije zabeležen uspon desnice su Španija i Portugalija, u kojima su profašističke diktature vladale relativno do skora, sedamdesetih godina prošlog veka. U ostalim državama, desnica se uspinje na političkoj pozornici i njena popularnost je u porastu“ (Joksimović, 2016). Čini se da evropska desnica nikada nije bila ujedinjena oko nekih ključnih pitanja kao što je danas. Izlazak iz Evropske unije i povratak izvornom suverenitetu vlastitog naroda, eliminisanje islamskog terorizma, sprečavanje ulaska migranata (posebno onih iz muslimanskih zemalja), te relaksiraniji odnosi sa Ruskom Federacijom – to su stvari oko kojih se evropski desničari itekako mogu složiti (Al Jazeera, 2015).

Premda u Evropskoj uniji postoji mnoštvo desnih partija, obim ovog rada ograničava nas na analizu onih najznačajnijih i trenutno najuticajnijih partija. Te partije su: Nacionalni front pod vođstvom Marin Le Pen (Marine Le Pen) u Francuskoj, u Nemačkoj Alternativa za Nemačku sa Frauke Petri (Frauke Petry) na čelu i PEGIDA, zatim UKIP pod vođstvom Najdžela Faraža (Nigel Farage) i BNP na čelu sa Adamom Vokerom (Adam Walker) u Velikoj Britaniji, Fides Viktora Orbana (Viktor Orbán) i Jobik Gabora Vone (Gábor Vona) u Mađarskoj, te ostale desne partije.

NACIONALNI FRONT

Nacionalni front (fra. Front National) je nacionalna, desničarska politička partija iz Francuske na čijem čelu se nalazi Marin Le Pen. Partija je osnovana 1972. godine, pre svega zahvaljujući Fransoa Dupreu (François Duprat) i Fransoa Brinjeu (François Brigneau), ali se ime partije niz godina suštinski vezivalo za Žan-Mari Le Pena (Jean-Marie Le Pen), koji je bio njen lider od 1972. do 2011. godine. Od samih svojih početaka, ova partija snažno se zalagala za francuski nacionalizam i oštru kontrolu u oblasti imigracije, zbog čega su njeni članovi često optuživani za ksenofobiju i antisemitizam. Na političkoj sceni Francuske Nacionalni front prvi veliki uspeh ostvaruje 1986. godine, kada je osvojio 10% glasova na parlamentarnim izborima. Na predsedničkim izborima 1988. godine Le Pen je osvojio 15% glasova. Kroz devedesete godine prošlog veka partija se etablirala kao značajna parlamentarna snaga i činilac u francuskom političkom životu koji se ne može ignorisati. Ipak, sam Le Pen je sve vreme predstavljao kontroverznu ličnost, s obzirom na to da je u svojim nastupima često imao ispade (poput čuvenog minimiziranja veličine Holokausta), a partija je vremenom stagnirala, bez realnih šansi da dođe na vlast i primeni svoju politiku. Upravo iz tih razloga došlo je do značajnih promena u ovoj partiji 2011. godine (Ray, 2017). Vođstvo nad partijom preuzima Marin Le Pen, kćerka Žan-Mari Le Pena. Marin se na samom početku rukovođenja partijom distancirala od ekstremnih stavova koje su ljudi povezivali sa njenim ocem i sa Nacionalnim frontom. Ostale političke stavove partije Marin Le Pen je zadržala i dodatno razradila. Imigracija muslimanskog stanovništva ka Francuskoj i dalje je etiketirana kao opasnost broj jedan za francusku državu i narod. Nacionalni front

pod njenim vođstvom žestoko se suprotstavlja projektu Evropske unije, zalažući se za istupanje Francuske iz Unije, uz automatski povratak suverenosti francuskim građanima. Takođe, novo partijsko rukovodstvo oštro osuđuje antisemitske napade u Evropi, razvijajući saradnju sa veoma jakom jevrejskom zajednicom u Francuskoj. Istovremeno, osuđuje se NATO intervencionizam širom sveta. Le Penova je 2012. godine na predsedničkim izborima osvojila 3. mesto sa 18% dobijenih glasova, čime je pozicija partije dodatno osnažena. Partija je zabeležila sjajan rezultat 2014. kada je osvojila najviše glasova na izborima za Evropski parlament. Ubrzo je zahvaljujući svojim vatrenim evroskeptičnim govorima Marin Le Pen pokupila simpatije velikog broja desnih evroskeptika širom EU. Izbacivanjem Žan-Mari Le Pena iz partije 2015. godine, ubrzan je proces modernizacije imidža Nacionalnog fronta i razilaženja sa nekadašnjim kontroverznim stavovima ovog političara (Ray, 2017). U tekućoj kampanji za predsednika Francuske, Marin Le Pen ponudila je program za rešavanje nekoliko ključnih problema – terorizma, islamizma, spoljne politike prema afričkom kontinentu itd. (Front National, 2017)

ALTERNATIVA ZA NEMAČKU I PEGIDA

Alternativa za Nemačku (nem. Alternative für Deutschland) formirana je 2013. godine i vrlo je brzo privukla značajnu pažnju nemačke desnice, čiji se glas dugo godina nije čuo na političkoj sceni. Program ove partije karakterišu neke od osnovnih odlika moderne evropske desnice. Kao prvo, ova partija promoviše rigoroznu antiimigracionu politiku, posebno kada je reč o davanju azila licima iz muslimanskih zemalja. Vođstvo Alternative za Nemačku zalaže se za beskompromisnu deportaciju svih lica čiji

je zahtev za azilom odbijen, a koja se nalaze na teritoriji Nemačke. Drugo, ova partija nedvosmisleno se protivi islamizaciji Nemačke i Evrope, napominjući da islam nikada nije predstavljao niti će predstavljati kulturni model komplementaran nemačkom društvu. Treće, program ove partije je anti-EU karaktera. Alternativa za Nemačku protivi se razvoju i primeni ideje „ujedinjenih država Evrope“, zalažući se pritom za povratak nacionalnim suverenitetima država članica EU. Takođe, zalaže se za sužavanje evrozona (Chase, 2017).

PEGIDA (eng. Patriotic Europeans Against the Islamisation of the West) predstavlja krajnje desni, nacionalistički i antiislamski nemački politički pokret. Pokret je osnovan u Drezdenu 2014. godine, kada se, zapravo, 18.000 pristalica okupilo na zajedničkom protestu protiv islamizacije Evrope i Nemačke. Pre toga, pokret je prevashodno okupljao ljude preko svojih stranica na društvenim mrežama. Iako se radi o izvorno nemačkom političkom pokretu, PEGIDA ima svoje ogranke (raznih varijacija i naziva) u raznim delovima Evrope. Ovaj pokret se, pre svega, zalaže za borbu protiv islamizacije Evrope i Nemačke. Pokret povezuje porast stope kriminala, trgovine drogom i sl. sa sve većim brojem muslimanskog življa u Nemačkoj koji živi u izolovanim zajednicama, često daleko od ruke nemačkog zakona. Članovi pokreta apsolutno su protiv daljeg prijema migranata u Nemačku i Evropu, a zalažu se i za proterivanje svih ljudi koji bespravno borave u Nemačkoj. Zalažu se za široku antiislamsku saradnju širom Evrope, te shodno tome organizuju protestne skupove širom kontinenta. PEGIDA žestoko kritikuje briselsku administraciju, kao i velike evropske medije, u kojima često vidi izvor širenja lažnih informacija. Svakako da se ovaj desničarski pokret najviše od svih dovodi u vezu sa nacističkim idejama,

posebno nakon što se njihov tadašnji lider, Luc Bučman (Lutz Bachmann), slikao prepušten u Hitlera. Međutim, on je ubrzo podneo ostavku, dok je pokret i dalje nastavio sa svojim aktivnostima, koje okupljaju sve veći broj ljudi i šire se po evropskom kontinentu (Connolly, 2015).

UKIP I BNP

UKIP (eng. United Kingdom Independence Party) je evroskeptična, desna populistička partija iz Velike Britanije. Radi se o jednoj od najpopularnijih partija koje se protive projektu Evropske unije. Kao što joj ime kaže, osnovni cilj ove partije je izlazak Velike Britanije iz Evropske unije (što se i desilo na referendumu 2016. godine). Dugogodišnji lider ove partije bio je Najdžel Faraž, koji se povukao sa vrha partije nakon što je ostvaren prethodno pomenuti dugogodišnji cilj. UKIP se vremenom profilisao kao partija modernih britanskih konzervativaca i nacionalista koja je protiv EU i koja se zalaže za novi evropski koncept koji bi bio zasnovan na saradnji u oblasti ekonomije. Rukovodstvo partije apsolutno je protiv novog priliva migranata u Evropu i UK, posebno onih iz muslimanskih zemalja. Oštro se suprotstavlja bilo kakvom pokušaju formiranja evropske zajedničke vojske, kao i NATO intervencijama širom sveta. Na drugoj strani, UKIP se bavi i lokalnim problemima (ekonomskim, socijalnim i bezbednosnim) koji tište britanske građane (UKIP, 2017; Hunt, 2014).

BNP (eng. British National Party) je desna, britanska nacionalistička i evroskeptična politička partija osnovana davne 1982. godine od strane Džona Tindala (John Tyndall). Tindal je bio pobornik radikalnih stavova (poput rasizma), što je kočilo razvoj stranke i prijem novog članstva. Međutim, kada je na čelo partije došao Nik Grifin (Nick Griffin),

pravnik sa Kembridža, situacija se promenila. Ne samo da je partija počela da beleži izborne uspehe na lokalnom nivou (kasnije i na nivou EU parlamenta), već se i broj članova znatno povećao, tako da je 2005. godine BNP postala respektabilna politička snaga (The Telegraph, 2008). Prema svom programu, BNP je načelno stranka koja se zalaže za parlamentarnu demokratiju. Jedno od osnovnih programskih načela stranke godinama je bila ideja o povratku suvereniteta u ruke britanskog naroda, uz snažan evroskepticizam. Predstavnici partije optužuju medije i političke elite za katastrofalno stanje u oblasti slobode govora, za koju smatraju da je uskraćena njima, ali i mnogim građanima. Snažno se zalažu za zabranu ulaska migranata u Veliku Britaniju, uz poruku da lokalno, britansko stanovništvo mora da bude na prvom mestu. BNP se oštro protivi islamizaciji Velike Britanije i Evrope zalažući se za ukidanje paralelnog šerijatskog prava u određenim mestima u Velikoj Britaniji, deportaciju muslimana koji ne prihvataju britanski sistem vrednosti, kao i za jačanje hrišćanskog identiteta. Posebna pažnja partijskog programa posvećena je brizi o starim i nemoćnim licima, očuvanju životne sredine, kao i negovanju britanske tradicije i kulture (BNP, 2017).

FIDES I JOBİK

Fides (mađ. Fidesz) je mađarska desna, nacionalna, konzervativna i evroskeptična politička partija. Ova partija trenutno je vladajuća partija u Mađarskoj, a na njenom čelu nalazi se mađarski premijer Viktor Orban. Iako je Orban bio na vlasti i pre više od decenije, najveći uspeh ostvario je svrgavanjem levičara sa vlasti 2010. godine, kada je njegov Fides osvojio apsolutnu većinu – 2/3 mesta u mađarskom parlamentu. Fides je članica Evropskih narodnih partija (EPP) u Evrop-

skom parlamentu. Partija Fides profilisana je kao partija koja se bori za uređenje mađarskog društva prema tradicionalnim mađarskim i hrišćanskim vrednostima. Veoma je evroskeptična i islamofobična. Partijsko rukovodstvo oštro kritikuje briselsku birokratiju i želi što više suvereniteta u mađarskim rukama. Snažno se protive islamizaciji Evrope i ukazuju na potrebu obnove hrišćanskih i porodičnih vrednosti. Lider ove partije zalaže se za strogu kontrolu granica zbog najezde migranata usled velike migrantске krize izazvane ratom u Siriji. Jedan od ključnih zadataka ove partije je i poboljšanje demografske slike u Mađarskoj. Mađarska je pod vođstvom ove partije promenila ustav koji je sada obeležen nacionalnim i hrišćanskim vrednostima i idealima kojima treba da teži mađarsko društvo. Takođe, partija se zalaže za snažnu saradnju sa desničarima širom Evrope, a premijer Orban održava vrlo dobre kontakte sa političkom elitom Ruske Federacije (Muller, 2015; Fidesz, 2013).

Jobik (mađ. Jobbik) je desna, konzervativna i ultranacionalna politička partija iz Mađarske. Partija je iznikla iz Desnog pokreta mladih (osnovanog 1999. od strane studenata) 2003. godine. Prvi značajni uspeh partija je ostvarila na izborima za Evropski parlament, kada su osvojili 15% glasova. Već 2010. ostvaruje značajni uspeh i na izborima za mađarski parlament, a 2014. Jobik definitivno postaje druga politička snaga u zemlji, odmah iza Fidesa. Iako je Fides desno orijentisana partija, rukovodstvo Jobika žestoko kritikuje brojne poteze premijera Orbana, smatrajući da povlađuje interesima EU nauštrb mađarskih nacionalnih interesa. Jobik se zalaže za Evropu suverenih nacionalnih država koje međusobno saraduju, pre svega, u oblasti ekonomije. Vođstvo partije protiv se postojanju NATO alijanse kao „svetskog policajca“, te obezbeđivanje sigurnosti

na svetskom nivou vidi u smirivanju tenzija između NATO-a i Rusije. Program Jobika takođe definiše Rusiju, ali i Tursku kao ključne partnere Mađarske u budućnosti. Ono po čemu je Jobik specifičan jeste snažno izražena briga za Mađare u dijaspori, te borba za očuvanje njihovog kulturnog i nacionalnog identiteta. Na drugoj strani, ova partija ukazuje na probleme koje mađarsko društvo ima sa romskom populacijom, te se zalaže za radikalnije modele integracije Roma. Na spoljno-političkom i spoljnoekonomskom polju, Jobik se protivi imperijalizmu i neokolonijalizmu velikih sila, zalažući se za oslanjanje na sopstvene privredne i ekonomske kapacitete. Tradicija, porodica, nacionalna solidarnost i jedinstvo svakako spadaju u značajne temelje ove partije (Jobik, 2017).

OSTALE DESNE PARTIJE

Pored pomenutih, postoji mnoštvo drugih desnih političkih partija i pokreta širom Evropske unije, čija politička snaga sve više jača. Postoji mnogo toga zajedničkog u programima ovih partija, koje neretko saraduju i upućuju podršku jedne drugima pred izbore. U značajnu grupu desnih partija sa teritorije EU spadaju svakako: Slobodarska partija Austrije Hajnca-Kristijana Štrahea (Heinz-Christian Strache), Danska narodna partija Kristijana Tulesen-Dala (Kristian Thulesen Dahl), Finska partija Tima Soinija (Timo Soini), Zlatna zora u Grčkoj Nikolaosa Mihaloliakosa (Nikolaos Michaloliakos), Severna liga u Italiji Matea Salvini (Matteo Salvini), Partija za slobodu u Holandiji Gerta Vildersa (Geert Wilders), Narodna partija – naša Slovačka Mariana Kotlebe (Marian Kotleba) i Švedski demokrati Džimija Akesona (Jimmie Åkesson) (BBC, 2016).

USPON DESNIH PARTIJA

Uspom desnih partija u raznim državama Evropske unije možemo pratiti uvidom u nekoliko relevantnih parametara, kao što su broj osvojenih glasova na izborima za Evropski parlament, zatim broj glasova koje su ove partije osvojile na izborima za nacionalne parlamente, kao i broj njihovih članova i pristalica.

Smatramo da je prvi indikator porasta popularnosti desnih partija (usled nezadovoljstva građana zbog ekonomske krize i sl.) njihov uspeh na izborima za Evropski parlament održanim 2009. godine. „Kada je o samim izbornim rezultatima reč, čini se da su krizni kontekst najbolje „politički naplatili“ desničari i evroskeptici“ (Stojiljković, 2011: 178). „Uprkos malom odzivu birača, partije desnog centra širom Evrope, posebno u Francuskoj, Nemačkoj, Španiji, Italiji i Velikoj Britaniji osvojile su veliku pobjedu. S druge strane, primetan je i novi trend – uspon malih partija, među kojima je i nekoliko ekstremističkih partija. Sve u svemu, uzевши u obzir vrlo nisku izlaznost, biračko telo je poslalo jasnu poruku nezadovoljstva evropskim projektom i suprotstavljanja daljim evropskim integracijama“ (Stojiljković, 2011: 181). Desne partije su na ovim izborima ostvarile ogroman uspeh u Velikoj Britaniji – UKIP je bio drugoplasirani, iza Konzervativne partije, ali ispred Laburističke partije. Već na ovim izborima građani Velike Britanije pokazali su naklonost UKIP-u, upravo zbog zalaganja te partije za izlazak Velike Britanije iz EU (Stojiljković, 2011: 182). „Posebnu zanimljivost, ali i zabrinjavajuću činjenicu, predstavlja rezultat Britanske nacionalne partije, što je prvi slučaj osvajanja mandata od strane jedne antiimigracione partije“ (Stojiljković, 2011: 82). Desnica je zabeležila značajan rezultat i u Holandiji. „U Holandiji je Stranka slobode,

ekstremno desničarska stranka dobila skoro 15% glasova i osvojila drugo mesto odmah iza Demohrišana koji su najveća stranka u vladajućoj koaliciji. Stranku slobode predvođi Gert Vilders koji je napravio kontroverzan film u kojem je oštro kritikovao Kuran. Analitičari smatraju da je Vilders dobio podršku birača koji su nezadovoljni zbog navodnog rastućeg uticaja oko 800 hiljada muslimana u Holandiji od kojih su većina iz Maroka i Turske“ (Stojiljković, 2011: 182). U izbornom uspehu na ovim izborima nije zaostajala ni mađarska desnica. „Ksenofobija je uzela maha i u Mađarskoj, gde je opozicija desnog centra odnela ubedljivu pobeđu nad vladajućim socijalistima, dok je krajnje desničarska stranka Jobik – „Za bolju Mađarsku“ – prema procenama agencija, profitirala usled nezadovoljstva zbog duboke ekonomske krize u koju je zemlja zapala kao i iz ogorčenja koje vlada prema Romima. Ona je pomalo neočekivano osvojila tri od ukupno 22 mađarska mandata u Evropskom parlamentu“ (Stojiljković, 2011: 182). Veoma zapažen izborni rezultat imala je i Slobodarska stranka u Austriji. „U Austriji vlada slično raspoloženje, sudeći po tome što je krajnje desničarska Slobodarska stranka udvostručila broj dobijenih glasova i osvojila četiri mandata“ (Stojiljković, 2011: 183).

Izbori za Evropski parlament 2014. godine samo su potvrdili dalji trend rasta popularnosti desnih partija. „Dugo održavanje recesije na evropskom tlu, mnogobrojni socijalni protesti u „obodnim“ zemljama-članicama pogođenim krizom i merama štednje, poput Grčke i Španije, ili pak provale nasilja i međuetničkih i rasnih sukoba u zemljama imigracije, poput Britanije, u fokus pažnje medija i analitičara su postavili rast uticaja populističke i ekstremne i, po pravilu, evrofobične desnice. Pritom, nacional-populističke partije u velikom broju članica Unije, pored glasača partija desnog centra sve više

postaju privlačne i za dosadašnje glasače leve i levog centra“ (Stojiljković, 2014: 137). Ogroman uspeh su, pre svih, ostvarili UKIP (27% glasova) i Nacionalni front u Francuskoj (25% glasova) koji su bili pobednici u svojim zemljama na ovim izborima. Zapažen broj glasova osvojila je i Alternativa za Nemačku, pre svega iz razloga što su njeni birači duboko razočarani u ostale političke partije u Nemačkoj (Stojiljković, 2014: 144). „Očito da je desni populizam problem pre svega zemalja imigracije i ksenofobije koja se širi među krizom pogođenim i socijalno deklasiranim domaćim stanovništvom. Ovu tezu, bar na posredan način, potvrđuju i analize koje pokazuju da izborni dobici i nova podrška partijama evrofobične radikalne i ekstremne desnice dolazi očekivano od razočaranih glasača partija sa desnog centra, ali i bivših glasača socijaldemokrata i drugih formacija sa levog centra“ (Stojiljković, 2014: 145).

Desne političke partije beleže snažne uspehe i na izborima u svojim zemljama. Kandidat Slobodarske partije za predsednika Austrije, Norbert Hofer, osvojio je u prvom krugu predsedničkih izbora 2016. godine 35,5% glasova, ostavivši svoje kandidate daleko iza sebe. Iako je poražen u drugom krugu, ovo je ogroman rezultat za tu partiju (EurActiv, 2016). Nacionalni front je u prvom krugu regionalnih izbora u Francuskoj 2015. godine osvojio 28% glasova, što je pokazalo da je ova partija u ekspanziji (Blic, 2015). Na regionalnim izborima 2016. u nemačkoj pokrajini Meklenburg – Zapadna Pomeranija, Alternativa za Nemačku osvojila je 21% glasova, zauzevši drugo mesto i ostavivši iza sebe CDU (Politika, 2016).

Sve veću snagu evropske desnice oslikava i porast njenog članstva, ali i pristalica. Savremene desne partije u Evropskoj uniji u stanju su da privuku različite populacije (čak

i homoseksualce, feministkinje, jevreje itd.) jer potenciraju, pre svega, nužnu odbranu Evrope od islamizacije i islamskog terorizma, što u današnjem evropskom političkom polju predstavlja snažan integrativni faktor (Kešanski, 2016).

ZAŠTO DESNICA IMA BUDUĆNOST?

Većina desničarskih partija u EU u poslednje vreme beleži sve bolje izborne rezultate. Trenutno, mali broj njih je na ključnim pozicijama u njihovim državama ili u nekim institucijama EU, te ne mogu da sprovedu svoje politike u praksi. Smatramo da je, međutim, pred desnicom tek svetla budućnost, odnosno da će mnoge desničarske partije kroz nekoliko narednih godina osvojiti vlast u svojim zemljama, što će svakako dovesti u pitanje opstanak postojećeg modela ujedinjene Evrope.

Postoji nekoliko razloga zbog kojih smo uvereni da evropska desnica ima budućnost. Brojna istraživanja javnosti pokazuju da građani EU gube poverenje u postojeće institucije, socijalni sistem, kao i u stare i istrošene političke partije i lidere. Primera radi, 43% Nemaca smatra da desne partije jačaju iz razloga što su građani siti neispunjenih obećanja vladajuće političke elite. Isto mišljenje izrazilo je 33% Britanaca i 40% Francuza (Sputnik, 2017). Popularnost ključnih lidera u EU (koji su, inače, žestoki kritičari novog talasa desnice) u ogromnom je padu. Popularnost nemačke kancelarke Angele Merkel toliko pada da svaki drugi Nemaac ne bi podržao njenu novu kandidaturu na mesto kancelarke (Slanjankić, 2016). Prema jednoj od anketa, 51% ispitanika u Francuskoj smatra da je Fransoa Oland loš predsednik, dok je samo 22% ispitanika pozitivno ocenilo njegov rad (Slobodna Evropa, 2013). Popularnost desnih partija i njihovih lidera, na drugoj

strani, raste. Sve veću podršku građana ima Nacionalni front i Marin Le Pen, koja je i više nego ozbiljan kandidat na predstojećim predsedničkim izborima u Francuskoj (Chrisafis, 2016). Popularnost desničarskog premijera Mađarske Viktora Orbana sve je veća, jer su građani zadovoljni, pre svega, načinom na koji se njegova vlast nosi sa migrantskom krizom (Than, 2015). Ovo su samo neki od najupečatljivijih primera.

Evropski desničari i njihovi lideri danas su na udaru postojeće političke elite EU, koja ih optužuje za ksenofobiju i ekstremni nacionalizam, smatrajući ih neodgovornim i prolaznim političkim faktorom. Građanima se šalju poruke da im desnica ne može ponuditi nikakvu političku alternativu, već samo nestabilnost (Shuster, 2016). Da li se iza ovakvih optužbi ipak krije strah vladajuće elite, pitanje je na koje će vreme dati odgovor. Nasuprot tome, smatramo da desnica itekako prepoznaje ključne probleme koji tište građane i nudi konkretne politike za rešavanje isti. Niz godina, desne političke partije ukazuju na preglomaznu birokratiju EU koja je otuđena od građana, te na demokratski deficit institucija EU. Shodno tome, desnica zahteva povratak suvereniteta državama-članicama EU, jer će se samo na taj način, kroz nacionalne demokratske institucije, rešiti pitanja jednakosti, socijalne pravde i očuvanja nacionalnog identiteta (Koljević, 2012). Ekonomska i finansijska kriza (počela 2008. i dalje traje) stvorila je ogromne probleme na zajedničkom, slobodnom tržištu EU. Mnogi su građani osiromašili, ostali bez posla ili socijalne pomoći. Stvorio se još veći jaz između bogatog severa i siromašnijeg juga EU. Desničari su uvereni da se problemi nastali ovom krizom ne mogu rešiti pomoću mehanizama slobodnog tržišta. Nasuprot tome, oni smatraju da protekcionistička uloga države predstavlja ključ za spas nacionalnih eko-

nomija. Pre svega, desnica nudi program za spas srednje i niže radničke klase, kroz borbu protiv globalizacijskih ekonomskih efekata koji od bogatijih stvaraju još bogatije, a siromašne dodatno osiromašuju. Zalaže se i za ograničenje slobode kretanja radne snage i kapitala. Izlazak Velike Britanije iz EU je, primera radi, u velikoj meri izazvan željom da se zaštiti domaća ekonomija i privreda (Ahmed, 2017). Migrantska kriza stvara ogromne probleme čitavoj EU, s obzirom na to da mnoge države-članice nisu u stanju da prime određeni broj migranata (iz ekonomskih, socijalnih i sigurnosnih razloga). Netrpeljivost građana prema politici EU u vezi sa migrantima sve je veća, što dodatno doprinosi popularizaciji desnih partija, koje se zalažu za obustavu prijema migranata, strogu kontrolu državnih granica i politiku borbe protiv terorizma koja će biti zasnovana na, pre svega, prevenciji istog (Blic, 2015). Višegrad-ska grupa (Poljska, Češka, Slovačka i Mađarska) jedna je od vidljivih reakcija zajedničke borbe desnih partija protiv migrantske krize i terorizma (Blic, 2016).

Veliki uspeh i nadu u bolju budućnost evropske desnice predstavlja njeno uspešno raskidanje bilo kakvih veza sa nekadašnjom omraženom desnicom iz međuratnog perioda, kao i njena postepena dominacija nad ideološki protivničkom levicom. „Nova evropska ekstremna desna je sasvim drugačija. Od Danske do Holandije i Nemačke, pojavio se novi talas desničarskih partija u proteklih deset, petnaest godina, i one su bacile daleko širu mrežu od one koju je Le Pen ikada pokušao da baci. Igrajući spretno na strah, nostalgiju i prezir prema eliti, novi desničari brzo jačaju svoju podršku (...) Ove stranke su izgradile smislenu ideologiju i uporno nagrizzale kontrolu partija establišmenta nad vlasti tako što su primenjivale novu i razorno efikasnu izbornu strategiju.

Javno su raskrstile sa starim simbolima prošlosti desnice, distancirajući se od skinheda, neonacista i homofoba. Takođe su spretno preuzele ciljeve, politiku i retoriku svojih protivnika. Težile su tome da nadjačaju levicu po pitanju odbrane jake socijalne države i zaštite raznih vrsta socijalne pomoći za koje tvrde da su u opasnosti zbog najezde „migranata džabalebaroša“ (Polakow-Suransky, 2016).

Za razliku od trenutno vodećih političara u EU koji Ruskoj Federaciji nameću sankcije zbog ukrajinske krize, lideri desnih evropskih partija u ovoj državi prepoznaju jednog od ključnih partnera za saradnju. Naime, pored dobrih ličnih odnosa sa Vladimirom Putinom (Владимир Владимирович Путин), ovi lideri žele da sa Ruskom Federacijom sarađuju u brojnim oblastima. Ruska Federacija posmatra se kao ključni partner u borbi protiv terorizma, dok desničari u EU, na drugoj strani, gaje sve jači anti-američki stav. Ruska strana vidi u liderima desnice partnere sa kojima bi mnogo lakše sarađivala nego što je slučaj sa postojećom političkom elitom u EU. Mnogi evropski desničari ističu da bi, ukoliko dođu na vlast, povukli sankcije prema Ruskoj Federaciji i priznali Krim kao njen sastavni deo (Hawley, 2014). Čini se da ovakav način razmišljanja evropskih desničara predstavlja odraz realnog pogleda na političke procese koji se odvijaju na međunarodnom nivou, a ne želju za koketiranjem sa Rusima zarad sticanja jeftinih političkih poena.

Veliku prednost desnice predstavlja i to što su mnogi desničarski lideri pokazali spremnost i na ličnu žrtvu kada su u pitanju ideje za koje se zalažu, što na mnoge građane ostavlja utisak odlučnosti i hrabrosti. Dobar primer za to je Gert Vilders, vođa holandskih desničara, koji zbog svojih antiimigracionih i antiislamskih stavova često prima pretnje smrću, zbog čega su on i njegova porodica

pod policijskom zaštitom (Rogers, 2017).

Desnica se pokazala veoma prilagodljivom novim trendovima u političkom životu, posebno kada je reč o upotrebi interneta, veb sajtova i fejsbuk profila. Na ovaj način, desnica je u stanju da lako (i relativno jeftino) promoviše svoje ideje među milionima ljudi. Na drugoj strani, upotrebom internet sredstava, desnica je u stanju da daleko lakše mobilise i organizuje svoje pristalice i članove nego što je to bio slučaj ranije (Caiani, 2014).

KONCEPT „NOVA EVROPA”

Jedan od rezultata dugogodišnje saradnje između desnih političkih partija širom Evrope je novo i zajedničko poimanje budućnosti Starog kontinenta, koje bi se najkraće moglo označiti terminom „Nova Evropa“. Radi se o potpuno drugačijem konceptu u odnosu na postojeći model EU (kako u ekonomskom, tako i u političkom i bezbednosnom smislu). U Beogradu je 2014. godine održana međunarodna konferencija upravo pod nazivom „Nova Evropa“. Na njoj su se okupili predstavnici istaknutih desničarskih partija širom evropskog kontinenta. Takođe, na konferenciji je promovisana i knjiga „Pariz – Berlin – Moskva“ Andri de Grosuvara (Henri de Grossvr), čiji naslov najplastičnije objašnjava suštinu novoevropskog koncepta (Pravda, 2014). Predstavnik Alternative za Nemačku, Markus Fronhajmer (Markus Frohnmaier), istakao je da stranka koju on predstavlja daje punu podršku ovom projektu. „Između istočne i zapadne Evrope vojni potencijali se usmeravaju jedni protiv drugih umesto da rade zajedno. Zato smo mi danas okupljeni ovde sa ciljem da postavimo

temelj prijateljskih razgovora koji će dovesti do sporazuma i saradnje mladih političkih lidera u Evropi“ (Intermagazin, 2015). Pjer Žantije (Pierre Gantier), u ime francuskih desničara, dao je sličnu ocenu. „Evropa od Bresta do Vladivostoka – Evropa 21. veka (...) Svedoci smo vremena u kojem dominira Evropa Brisela, Evropa tehokratije i Evropa bankara. Mi moramo da se borimo za Evropu koja se zasniva na nacijama i koja je slobodna i nezavisna od američkog uticaja. U suprotnom mi nemamo evropsku Evropu. Uveren sam da ćemo zajedničkim naporima uspeti da kreiramo novi evropski dogovor koji će obezbediti sigurnu budućnost naših država i naših budućih generacija“ (Intermagazin, 2015).

Sličan skup, sa mnogo značajnijim učesnicima, održan je 21. januara 2017. u nemačkom gradu Koblencu. Skupu su prisustvovali čelni ljudi Nacionalnog fronta, holandske Partije za slobodu, Alternative za Nemačku, italijanske Lige severa itd. Podstaknuti uspehom Donalda Trampa (Donald Trump) na američkim predsedničkim izborima, te izlaskom Velike Britanije iz EU, lideri evropske desnice izrazili su želju za saradnjom između suverenih, nacionalnih država na svim poljima, koja bi dovela do stvaranja nove Evrope. Kao što je istakao Vilders, lider holandske Partije za slobodu: „Juče slobodna Amerika, danas Koblenc, a sutra nova Evropa“ (Connolly, 2017). Smatram da rast popularnosti desnih lidera i niz izbornih uspeha evropske desnice ukazuju na to da ovaj koncept ne treba shvatiti kao mrtvo slovo na papiru, već kao ozbiljan politički projekat čije ostvarenje nije nemoguća misija.

ZAKLJUČAK

Posmatrajući uspehe koje desno orijentisane političke partije ostvaruju širom EU, kako na izborima za Evropski parlament, tako i na izborima u okviru svojih država, sasvim je osnovano očekivati da ove partije postanu veoma značajni politički činioци. Njihova popularnost itekako raste, a u prilog im idu i politički, ekonomski, socijalni i bezbednosni tokovi na evropskom kontinentu, ali i širom sveta. Svetska ekonomska kriza koja je i dalje osetna na evropskom tržištu, islamistički teroristički napadi širom Evrope, socijalni nemiri, te geopolitičke promene (jačanje Rusije i dolazak Trampa na vlast u SAD) dodatno daju vetar u leđa evropskoj desnici koja napreduje iz dana u dan. Uprkos tome, evropske partije centra i levice arogantno odbacuju svaku mogućnost pobeде desnice, ili pak, upozoravaju da, ukoliko do toga i dođe, Evropu čekaju strašne stvari (N1, 2017). Desne partije nude konkretna rešenja za konkretne probleme koji tište prosečnog evropskog građanina. Upravo u tome leži njihova snaga i potencijal za osvajanje vlasti širom Evrope u bliskoj budućnosti.

LITERATURA

- Al Jazeera (2011). *Vodič kroz evropsku ekonomsku krizu*. Posećeno 7.4.2017. URL: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/vodic-kroz-evropsku-ekonomsku-krizu>
- Al Jazeera (2015). *Krajnja desnica formira anti-EU grupu*. Posećeno 9. 4. 2017. URL: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/krajnja-desnica-formira-anti-eu-grupu>
- Ahmed, S. (2017). *Protectionism and the Rise of the European Right-Wing*. Posećeno 15. 4. 2017. URL: <http://uweconsoc.com/protectionism-and-the-rise-of-the-european-rightwing/>
- Barnes, J. (2016). *It's not safe anymore' Migrants remain terrified for safety following post-Brexit abuse*. Posećeno 7. aprila 2017. URL: <http://www.express.co.uk/news/uk/696061/eu-migrant-scared-safety-brexit-abuse>
- BNP (2017). Posećeno 11. 4. 2017. URL: <https://bnp.org.uk/policies/>
- BBC (2016). *Guide to nationalist parties challenging Europe*. Posećeno 12. 4. 2017. URL: <http://www.bbc.com/news/world-europe-36130006>
- Blic (2015). *ISTORIJSKI USPEH Ekstremna desnica osvojila najviše glasova na izborima u Francuskoj*. Posećeno 13. 4. 2017. URL: <http://www.blic.rs/vesti/svet/istorijski-uspeh-ekstremna-desnica-osvojila-najvise-glasova-na-izborima-u-francuskoj/h3jfr4f>
- Blic (2015). *Ministri vlada desnice u EU: Više ne možemo da primamo izbeglice*.

Posećeno 15. 4. 2017. URL: <http://www.blic.rs/vesti/svet/ministri-vlada-desnice-u-eu-vise-ne-mozemo-da-primamo-izbeglice/0smlsf9>

Blic (2016). *Premijeri Višegradske grupe: Potrebna nam je EU, ali ne bilo kakva*. Posećeno 15.4.2017. URL: <http://www.blic.rs/vesti/svet/premijeri-visegradske-grupe-potrebna-nam-je-eu-ali-ne-bilo-kakva/6exzhbg>

Chrisafis, A. (2016). *The fear of Marine Le Pen – will the next political earthquake happen in France?*. Posećeno 14. 4. 2017. URL: <https://www.theguardian.com/world/2016/dec/14/the-fear-of-marine-le-pen-will-the-next-political-earthquake-happen-in-france>

Caiani, M. (2014). *A Transnational Extreme Right? New Right-Wing Tactics and the Use of the Internet*. Posećeno: 17. 4. 2017. URL: <http://www.sisp.it/files/papers/2013/manuela-caiani-1504.pdf>

Connolly, K. (2015). *Pegida: what does the German far-right movement actually stand for?*. Posećeno 10. 4. 2017. URL: <https://www.theguardian.com/world/shortcuts/2015/jan/06/pegida-what-does-german-far-right-movement-actually-stand-for>

Connolly, K. (2017). *After the US, far right says 2017 will be the year Europe wakes up*. Posećeno 19. 4. 2017. URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/jan/21/koblenz-far-right-european-political-leaders-meeting-brexite-donald-trump#img-1>

Chase, J. (2017). *10 things you need to know about the AfD*. Posećeno 10. 4. 2017. URL: <http://www.dw.com/en/10-things-you-need-to-know-about-the-afd/a-37208199>

Dučić, A. (2014). *Ekstremna desnica nema snage da blokira EU politiku*. Posećeno 8. 4. 2017. URL: <http://www.avaz.ba/clanak/123036/ekstremna-desnica-nema-snage-da-blokira-eu-politiku?url=clanak/123036/ekstremna-desnica-nema-snage-da-blokira-eu-politiku>

EURACTIV (2013). *Record 60% of Europeans „tend not to trust“ EU*. Posećeno 7. 4. 2017. URL: <http://www.euractiv.com/section/elections/news/record-60-of-europeans-tend-not-to-trust-eu/>

EurActiv (2016). *Uspeh ekstremne desnice na predsedničkim izborima u Austriji*. Posećeno 13. 4. 2017. URL: <http://www.euractiv.rs/eu-prioriteti/9919-uspeh-ekstremne-desnice-na-predsednikim-izborima-u-austriji->

Fidesz (2013). Posećeno 11. 4. 2017. URL: <http://www.fidesz.hu>

Front National (2017). *Projet présidentiel de Marine Le Pen - Livrets thématiques*. Posećeno 10. aprila 2017. URL: <http://www.frontnational.com/2017/03/projet-presidentiel-de-marine-le-pen-livrets-thematiques/>

Hawley, C. (2014). *Europe's Far Right Flirts with Moscow*. Posećeno 16. 4. 2017. URL: <http://www.spiegel.de/international/europe/european-far-right-developing-closer-ties-with-moscow-a-963878.html>

Hunt, A. (2014). *UKIP: The story of the UK Independence Party's rise*. Posećeno 11. 4. 2017. URL: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-21614073>

Intermagazin (2015). *Novi evropski lideri u Beogradu grade Novu Evropu*. Posećeno 18. 4. 2017. URL: <http://www.intermagazin.rs/novi-evropski-lideri-u-beogradu-grade-novu-evropu/>

Johnson, P. (2014). *A Glossary of Political Economy Terms*. Posećeno 8.4.2017. URL: <http://www.auburn.edu/~johnspm/gloss/right-wing>

Joksimović, N. (2016). *Ko su evropski desničari?*. Posećeno 9. 4. 2017. URL: <https://rs-lat.sputniknews.com/analize/201605251105927820-evropska-desnica-njihovi-portreti/>

Jobbik (2017). Posećeno 11. 4. 2017. URL: <http://jobbik.com>

Kešanski, I. (2016). *USPON NOVE DESNICE Strah kao najmoćnije oružje: Za njih danas glasaju i nekadašnji neprijatelji*. Posećeno 13.4.2017. URL: <http://www.blic.rs/vesti/svet/uspon-nove-desnice-strah-kao-najmocnije-oruzje-za-njih-danas-glasaju-i-nekadasnji/qx13rh3>

Koljević, B. (2012). *Radikalne evropske politike i/ili novi kolonijalizam?*. Posećeno 15. 4. 2017. URL: <http://www.nspm.rs/savremeni-svet/radikalne-evropske-politike-i/ili-novi-kolonijalizam.html?alphabet=1>

Luks, S. (2016). „Levica i desnica – velika dihotomija dvadesetog veka“, u: Ball i

Bellamy (ed). *The Cambridge History of Twentieth-Century Political Thought*, prema Republika, posećeno 8. 4. 2017. URL: <http://www.republika.co.rs/372-373/15.html>

Mareš, M. (2017). *Trans-National Cooperation of Right-Wing Extremists in East-Central Europe*. Posećeno 9. 4. 2017. URL: <http://cena.org/analysis/trans-national-cooperation-of-right-wing-extremists-in-east-central-europe/>

Muller, J. (2015). *Mađarska – Izvinite zbog našeg premijera*. Posećeno 11. 4. 2017. URL: <http://pescanik.net/mađarska-izvinite-zbog-naseg-premijera/>

N1 (2017). *Rahoj: Pobede ekstremne desnice katastrofa za Evropu*. Posećeno 19. 4. 2017. URL: <http://rs.n1info.com/a223840/Svet/Svet/Rahoj-Evropu-ce-unistiti-uspeh-ekstremne-desnice.html>

Pravda (2014). *Međunarodna konferencija „Nova Evropa“*. Posećeno 8. 4. 2017. URL: <http://www.pravda.rs/2014/10/17/međunarodna-konferencija-nova-evropa/>

Politika (2016). *Poraz Angele Merkel, uspeh nacionalista*. Posećeno 13. 4. 2017. URL: <http://www.politika.rs/sr/clanak/362865/Poraz-Angele-Merkel-uspeh-nacionalista-na-pokrajinskim-izborima>

Polakow – Suransky, S. (2016). *Novo lice evropske ekstremne desnice*. Posećeno 16. 4. 2017. URL: <http://kontrapress.com/clanak.php?rub=Politika&url=Novo-lice-evropske-ekstremne-desnice>

Ray, M. (2017). *National Front*. Posećeno 9. 4. 2017. URL: <https://www.britannica.com/topic/National-Front-political-party-France>

Rogers, J. (2017). 'Voters want to see us' Now *MILITARY POLICE protect Geert Wilders on election campaign*. Posećeno 17. 4. 2017. URL: <http://www.express.co.uk/news/world/773796/Geert-Wilders-PPV-military-police-Dutch-election-campaign>

Savanović, A. (2012). *Kriza savremene levice*. Posećeno 7. 4. 2017. URL: <http://www.nspm.rs/savremeni-svet/kriza-savremene-levice.html?alphabet=>

Stojiljković, Z. (2011). Političke familije u Evropskom parlamentu u Stojiljković, Zoran i Pilipović, Gordana (ur.). Političke grupacije u Evropi (str. 101–251). Beograd: KAS. Posećeno 12. 4. 2017. URL: <http://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2016/07/rider-za-pips-sa-ispitnim-pitanjima.pdf>

Stojiljković, Z. (2014). Izbori za evropski parlament 2014. godine u Stojiljković, Pilipović, Spasojević (ur.), Izborne ponude i rezultati – Evropski i izbori u Srbiji 2014. godine (str. 121–152). Beograd: KAS. Posećeno 13. 4. 2017. URL: <http://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2016/07/rider-za-pips-sa-ispitnim-pitanjima.pdf>

Shuster, S. (2016). *European Politics Are Swinging to the Right*. Posećeno 15. 4. 2017. URL: <http://time.com/4504010/europe-politics-swing-right/>

Slobodna Evropa (2013). *Anketa: Francuzi sve nezadovoljniji Olandom*. Posećeno 14. 4. 2017. URL: <http://www.slobodnaevropa.org/a/24941305.html>

Slanjankić, A. (2016). *Pola Njemačke ne želi novu kandidaturu Angele Merkel*. Posećeno 14. 4. 2017. URL: <http://www.dw.com/bs/>

pola-njemačke-ne-želi-novu-kandidaturu-angele-merkel/a-19509339

Sputnik (2017). *Deep Political Crisis: Why Right-Wing Parties Are So Popular in Europe*. Posećeno 14. 4. 2017. URL: <https://sputniknews.com/europe/201704061052373501-deep-political-crisis-right-wing/>

The Telegraph (2008). *The British National Party: a brief history*. Posećeno 11. 4. 2017. URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/3481473/The-British-National-Party-a-brief-history.html>

Than, K. (2015). *Orban's ratings rise as Hungarian fence deters migrant 'invasion'*. Posećeno 14. 4. 2017. URL: <http://www.reuters.com/article/us-hungary-orban-idUSKCN0SV1J020151106>

UKIP (2017). Posećeno 10. 4. 2017. URL: <http://www.ukip.org>

grupacije u Evropi (str. 101–251). Beograd: KAS. Posećeno 12. 4. 2017. URL: <http://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2016/07/rider-za-pips-sa-ispitnim-pitanjima.pdf>

Stojiljković, Z. (2014). Izbori za evropski parlament 2014. godine u Stojiljković, Pilipović, Spasojević (ur.), Izborne ponude i rezultati – Evropski i izbori u Srbiji 2014. godine (str. 121–152). Beograd: KAS. Posećeno 13. 4. 2017. URL: <http://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2016/07/rider-za-pips-sa-ispitnim-pitanjima.pdf>

Shuster, S. (2016). *European Politics Are Swinging to the Right*. Posećeno 15. 4.

2017. URL: <http://time.com/4504010/europe-politics-swing-right/>

Slobodna Evropa (2013). *Anketa: Francuzi sve nezadovoljniji Olandom*. Posećeno 14. 4. 2017. URL: <http://www.slobodnaevropa.org/a/24941305.html>

Slanjankić, A. (2016). *Pola Njemačke ne želi novu kandidaturu Angele Merkel*. Posećeno 14. 4. 2017. URL: <http://www.dw.com/bs/pola-njemačke-ne-želi-novu-kandidaturu-angele-merkel/a-19509339>

Sputnik (2017). *Deep Political Crisis: Why Right-Wing Parties Are So Popular in Europe*. Posećeno 14. 4. 2017. URL: <https://sputniknews.com/europe/201704061052373501-deep-political-crisis-right-wing/>

The Telegraph (2008). *The British National Party: a brief history*. Posećeno 11. 4. 2017. URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/3481473/The-British-National-Party-a-brief-history.html>

Than, K. (2015). *Orban's ratings rise as Hungarian fence deters migrant 'invasion'*. Posećeno 14. 4. 2017. URL: <http://www.reuters.com/article/us-hungary-orban-idUSKCN0SV1J020151106>

UKIP (2017). Posećeno 10. 4. 2017. URL: <http://www.ukip.org>

AWAKENING OF RIGHT-WING IN EUROPEAN UNION – THE WAY TO THE NEW EUROPE OR “FALSE ALARM“?

Key words

European Union, Right-wing, politics, New Europe

Author

Rajko Č. Petrović, MA is a Research Trainee at the Institute for European Studies, Belgrade, Serbia

Correspondence

rajko.petrovic@ies.rs

Field

Political Science

DOI

10.5937/politeia0-17709

UDK

341.176:341.232(4-672EU)

Paper received on

04.06.2018.

Paper accepted for publishing on

24.06.2018

Summary

The European Union today faces difficult challenges. Numerous political, economic, social, cultural and identity issues in the European Union have not been treated satisfactorily, causing direct consequences in its political life. More and more citizens are unhappy with the way in which the current political elite of the European Union responds to these challenges, while the opposition political parties (whether left-wing or right-wing center parties) do not offer a significantly different alternative. For these reasons, over the past two decades, the European Union has gradually revived the political right-wing. Whether it's a new right-wing center, far right-wing or an extreme right-wing - a new wave of the right-wing gives citizens of the Union an authentic alternative policy. It is about parties that are ready to deal with the problems of migration, culture, religion, identity, as well as the integration of minorities into the European model of life. Although still media-satanized and labeled as a fascist or Nazi, the European right-wing year after year is stronger - from Hungary, through Slovakia, Poland, Germany and Austria, all the way to the Netherlands and Great Britain. The ruling political elite in Brussels called the wave of the rise of the right-wing in the Union a "false alarm", while the relevant data from the previous election cycles of the same, as well as public opinion polls show a completely opposite tendency - the desire of a large part of the citizens to create "New Europe".